

3. Esiopetuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet (rakenteet, vastuut, tavoitteet, arvioinnin käytänteet)

Keuruun esiopetuksen toimintakulttuuriin kuuluvat esiopetuksen kaikki toiminta sisältäen oppimisen ja esiopetuksen tuen järjestämisen, pedagogiikan arvioinnin ja oppimisympäristön turvallisuudesta huolehtimisen. Tämä edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön, huoltajien ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Päiväkodin johtajalla on merkittävä rooli toimintakulttuurin kehittämisessä yhteistyössä henkilöstön kanssa. Keuruulla esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämistyössä hyödynnetään lasten ja huoltajien ajatuksia sekä toiveita, joita kartoitetaan ja arvioidaan esimerkiksi kyselyiden, havaintojen ja dokumentoinnin avulla.

Keuruulla esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään ja arvioidaan yksilö-, ryhmä- ja yksikkötasoilla. Aktiivinen kehittäminen pohjautuu henkilöstön säännölliseen oman ja ryhmän toiminnan arviointiin sekä esiopetusyksikön toimintatapojen tarkasteluun. Henkilöstö lähtee rohkeasti ja ennakkoluulottomasti kokeilemaan uusia työtapoja ja muokkaamaan oppimisympäristöä. Toimipaikoissa pidetään säännöllisesti talokokouksia, pedakahviloita ja ryhmäkohtaisia tiimipalavereita. Näissä tapaamisissa suunnitellaan, kehitetään ja arvioidaan yksikön toimintakulttuuria. Lukuvuosisuunnitelmassa tarkennetaan oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä. Toimintakulttuuria kehitetään ja pidetään ajantasaisena osallistumalla erilaisiin koulutuksiin.

Esiopetuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Lapsen oppimista ja hyvinvointia tuetaan rohkaisten, kannustaen ja lapsen vahvuudet huomioiden. Esiopetuksen toiminta perustuu leikkiin ja leikinomaisuuteen. Suunnittelussa ja toiminnassa huomioidaan lapsen tarve oppia mielikuvituksen sekä leikin kautta. Leikki lisää oppimisen iloa ja edistää lapsen kielellistä kehitystä sekä valmiuksia uusien asioiden omaksumiseen. Henkilöstön vastuulla on kannatella sensitiivistä vuorovaikutusta arjen tilanteissa ja lisätä näin lasten turvallisuuden tunnetta. Lapsia ohjataan vastuulliseen toimintaan, yhdessä sopimiseen ja havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset ryhmässä.

Lapsen osallisuuden tukeminen toiminnassa on koko esiopetusryhmän henkilöstön vastuulla. Lapsen aidosti kohtaava ja hänen tarpeitaan ymmärtävä henkilöstö sekä tuttu ja turvallinen vertaisryhmä mahdollistavat osallisuuden ja lapsen kuulluksi tulemisen. Lapsille tarjotaan positiivisia kokemuksia omien mielipiteiden ja näkemysten ilmaisusta, vaikuttamisesta sekä päätöksenteosta. Lapsen tulee saada harjoitella omien asioiden hoitamista sekä saada kokemuksia yhteisten asioiden suunnittelusta ja toteutuksesta (mm. säännölliset äänestykset ja lastenkokoukset)

Keuruun kaupungin esiopetuksessa huolehditaan esiopetusyhteisön psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Esiopetuksen arjessa kasvatushenkilöstöllä on tärkeä rooli turvallisuudesta huolehtimisessa. Vahvana osana arjessa on pienryhmätoiminta, joka on osa sosiaalista turvallisuutta. Pienryhmässä toimiminen edistää mm. kuulluksi tulemistä, ryhmäytymistä ja myönteistä ilmapiiriä. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista ja kiusaamiseen puututaan aina hyvin matalalla kynnyksellä. Esiopetushenkilöstö yhteistyössä huoltajien kanssa tukee lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen kehittymistä. Tunne-, itsesääntely- ja vuorovaikutustaitojen ja niiden opettaminen ovat keskeisessä roolissa

esiopetuksen opetussisällöissä. Lasten kanssa harjoitellaan tunnistamaan tunteita ja tilanteita, ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Kiusaamistilanteita varten on laadittu esiopetukselle ja varhaiskasvatukselle Kiusaamisen ehkäisemin suunnitelma. Esiopetuksessa havainnoidaan lasten kaverisuhteita ja käsitystä kiusaamisesta esimerkiksi ryhmäkohtaisesti tehtävän sosiogrammin avulla. Hyvinvoinnin ja turvallisen arjen periaatteet kirjataan vuosittain esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmaan. Päiväkodeissa on käytössä turvallisuus- ja pelastussuunnitelma.

Oppimisympäristöt esiopetuksessa (arviointiin liittyvät käytännöt)

Keuruun kaupungin esiopetuksessa panostetaan inklusiiviseen, kaikille yhteiseen esiopetukseen. Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Tunne osallisuudesta syntyy kuulluksi tulemisesta arvostavassa vuorovaikutuksessa ja turvallisessa ilmapiirissä, jossa lapsi kohdataan yksilönä. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että jokaisen lapsen vahvuudet, näkemykset ja tarpeet tulevat huomioiduksi. Osallisuuden taidot ovat taitoja, joilla lapsi pystyy ilmaisemaan itseään ja olemaan ja toimimaan vuorovaikutuksessa vertaisryhmässä. Ryhmän aktiivisena jäsenenä toimiessaan lapsi saa kokemuksia omasta vaikuttavuudestaan yhteisössään (lastenkokoukset, äänestykset). Samalla hän kasvaa myös vastuuseen yhdessä tehdyistä päätöksistä.

Tilojen turvallisuus ja terveellisyys on huomioitu Keuruulla hyvin. Aurinkolinnan päiväkotia valmistui 2016 ja ja uudehkot tilat tarjoavat lapsille mahdollisuuden toteuttaa leikkejään ja toimintojaan sekä mahdollistaa kiireettömän ja rauhallisen työskentelyn. Haapamäen päiväkotia on remontoitu ja modernisoitu aina tarpeen mukaan. Tilojen esteettömyyteen kiinnitetään huomiota ja esteettömyyttä arvioidaan ja muokataan ryhmän tarpeiden mukaan toimintakauden alussa sekä aina tarvittaessa.

Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Keuruulla huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lähtökohtana ja tavoitteena on luottamus, avoimuus ja tasa-arvoinen vuorovaikutus. Hyvä yhteistyö huoltajien kanssa vahvistaa myös lapsen hyvinvointia, viihtyvyyttä ja turvallista ilmapiiriä. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja oppimisen tukeminen. Ennen esiopetuksen alkua lapsella on yhdessä huoltajien kanssa mahdollisuus tutustua henkilökuntaan ja oppimisympäristöön. Esiopetusvuoden aikana järjestetään yhteisöllistä toimintaa esimerkiksi vanhempainilta huoltajille, yhteisiä teematapahtumia ja juhlia. Huoltajien kanssa keskustellaan kuulumisista päivittäin lapsen tuonti- ja hakutilanteessa. Myös Wilman, puhelinkeskustelujen ja –viestien kautta henkilöstö on huoltajien kanssa yhteydessä.

Esiopetuksen henkilökunta keskustelee huoltajien kanssa lapsen oppimisesta, kehityksestä ja edistymisestä säännöllisesti koko esiopetusvuoden ajan. Yhteiset tapaamiset huoltajien kanssa ovat tärkeitä. Jokaiselle esiopetukseen osallistuvalla laaditaan yhdessä huoltajien ja lapsen kanssa esiopetuksen oppimissuunnitelma esiopetusvuoden syksyllä. Oppimissuunnitelmakeskustelussa käsitellään lapsen vahvuuksia, oppimisvalmiuksia ja oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä. Luvussa 5. on tarkempaa tietoa oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta. Lapsilla ja huoltajilla on mahdollisuus osallistua arviointikeskusteluun esiopetuksen kevätkaudella. Samalla huoltajat saavat päivitettyä tietoa lapsensa kehityksestä ja oppimisesta. Yhteistyössä huoltajien kanssa otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli-, kulttuuri- ja vakaumuksellinen tausta. Tarkempi suunnitelma aiheeseen liittyen on kuvattu Keuruun kaupungin tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan. Huoltajien mielipiteitä kartoitetaan kerran vuodessa teetettävällä asiakastyytyväisyyskyselyllä, jonka avulla

saadaan arvokasta tietoa ja löydetään mahdollisia kehittämisen kohteita huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Keuruulla lapselle pyritään luomaan mahdollisimman jouheva ja ennakoitu siirtymä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta edelleen alkuopetukseen (nivelpäiväyhteistyö). Tavoitteena on, että siirtymät ryhmästä ja oppimisympäristöstä toiseen olisivat ennakoitua ja päätökset siirtymistä tehtäisiin lapsen yksilölliset tarpeet ja kehitystaso huomioon otettu. Esiopetuksen henkilöstö toimii sekä varhaiskasvatushenkilöstön, tulevien esioppilaiden ja huoltajien että koulun johtajien, esiopetuksen kuraattorin, alku- ja erityisopettajien kanssa tiiviissä yhteistyössä. Yhteistyönä järjestetään muun muassa tutustumispäiviä, vierailuja ja tiedonsiirtopalavereita. Toiminnan tavoitteena on tutustua lapsiin, huoltajiin ja tuleviin oppimisympäristöihin. Näin mahdollistetaan lapsille heidän tarpeensa huomioon ottava varhaiskasvatuksesta esi- ja alkuopetukseen johtava polku.

5. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

5.1 Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämistä ohjaavat paikalliset käytännöt ja vastuut

Keuruulla esiopetuksen toiminnan lähtökohtana on inklusiivinen pedagogiikka, joka tarkoittaa inklusioon kuuluvien arvojen toteuttamista käytännössä. Inklusion näkökulmasta lapsen tarvitsema tuki toteutetaan lapsen esiopetuspaikassa. Inklusiivisen pedagogiikan avulla esiopetuksessa edistetään osallisuutta, yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Moninaisuutta arvostetaan ja uskotaan kaikkien lasten mahdollisuuteen oppia. Esiopetusryhmien kasvatuskäytäntöjä kehittämällä ja muuttamalla sekä oppimisympäristöjä muokkaamalla tuetaan jokaisen lapsen osallistumista, mahdollistetaan onnistumisen kokemuksia ja saadaan kokemuksia yhdessä tekemisestä sekä mahdollistetaan esteettömyys oppimiseen ja osallisuuteen kaikille lapsille esiopetuksessa.

Keuruulla jokaiselle esioppilaalle laaditaan esiopetuksen oppimis- ja varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelman pohjana on lapsen vahvuudet ja ne kirjataan oppimissuunnitelmaan yhdessä huoltajien kanssa. Esiopetuksen vahvuusperustainen pedagogiikka vahvistaa myönteistä toimintaympäristöä, jossa lapsen käyttäytymistä, oppimista ja osallistumista ohjataan, tuetaan, kannustetaan ja vahvistetaan positiivisella palautteella.

Lapsen esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen pohjana on vahva nivelpäiväyhteistyö varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Esiopetusvuoden alussa kartoitetaan lasten kehityksen ja oppimisen tarpeet alkukartoituksilla ja käyttämällä Eskarin arki- materiaalia. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tuen järjestämisen arviointiin yhdessä esiopetustiimin kanssa.

Päiväkodin johtajan vastuut tuen toteuttamisessa

Inklusion onnistuminen käytännössä edellyttää tietoista ja arvokeskusteluja mahdollistavaa johtamista, jotta kaikilla kasvattajilla on yhteinen ymmärrys inklusioon liittyvistä käsitteistä ja arvoista. Keuruulla päiväkodin johtaja vastaa inklusiivisen pedagogiikan toteutumisesta esiopetuksessa mahdollistamalla lisäkoulutusta kasvattajille. Päiväkodin johtaja vastaa esiopetustiimien muodostamisesta, resurssien ennakoivasta suunnittelusta ja rakenteista. Esiopetustiimien muodostamisessa oppimisen ja osallisuuden edellytysten toteutumisessa on tärkeää huomioida kasvattajien vahvuudet ja osaaminen. Päiväkodin johtaja vastaa tarkoituksenmukaisista materiaaleista ja välineistä esiopetuksessa oppimisen ja osallisuuden tuen mahdollistamiseksi. Lisäksi hän tekee oppimista ja tukea koskevat hallintopäätökset ja on tarvittaessa mukana palaverissa.

Lukuvuosisuunnitelman rakenne tuen järjestämisen osalta sekä laatimisen ja tarkentamisen periaatteet ja vastuut

Päiväkodinjohtaja vastaa lukuvuosisuunnitelman laatimisesta. Lukuvuosisuunnitelma laaditaan moniammatillisesti yhdessä opettajien, varhaiskasvatuksen erityisopettajan sekä päiväkodin johtajan kanssa. Lukuvuosisuunnitelmaa arvioidaan moniammatillisesti vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Toiminta siirtymävaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytännöt

Keuruulla tehdään vahvaa nivelvaiheyhteistyötä sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, että esiopetuksesta kouluun. Tiedonsiirrosta vastaa tiedon siirtäjä. Kouluun siirtymisen aloitetaan yhteisellä tapaamisella koulun rehtorin, erityisopettajien ja kuraattorin kanssa joulukuussa. Seuraavassa vaiheessa koulukuraattori yhdessä koulun erityisopettajien sekä mahdollisesti luokanopettajien kanssa käyvät tutustumassa esiopetusryhmään. Esioppilaat käyvät kevään aikana vieraillemassa koululla ja tutustumassa tulevaan uuteen oppimisympäristöön. Lisäksi virallinen kouluun tutustumispäivä on toukokuussa. Lapsikohtaiset tiedonsiirtopalaverit järjestetään yhdessä huoltajien kanssa tarpeen mukaan. Lapsi- ja ryhmäkohtaisesta tiedonsiirrosta vastaa ryhmän opettaja yhdessä erityisopettajan kanssa.

Esiopetuksen ja esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tuen yhteensovittamisen paikalliset käytännöt

Keuruulla esiopetukseen ja esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen osallistuvan lapsen suunniteltu ryhmä- ja lapsikohtainen tuki toteutuu joustavasti ja saumattomasti kokopäiväpedagogiikkaa toteuttamalla. Lapselle esiopetuksessa ja esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa annettava tuki kirjataan Lapsen esiopetuksen oppimis- ja varhaiskasvatussuunnitelmaan.

5.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttaminen, yhteistyörakenteet ja vastuut järjestäjä-, toimipaikka- ja ryhmätasolla

Keuruulla esiopetuksessa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat koko toimintakulttuurin pohja. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, ryhmäkohtaisella tuella ja lapsikohtaisilla tukitoimilla mahdollistetaan jokaisen lapsen osallistuminen, oppiminen ja toimiminen osana ryhmää. Nämä mahdollistetaan riittävällä resurssoinnilla ja lukuvuosisuunnitelman ennakoivalla suunnittelulla. Oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä ovat pedagogiset järjestelyt ja rakenteelliset järjestelyt. Nämä tukevat ja mahdollistavat lapsen osallisuuden ryhmässä. Oppimisen edellytyksiä ja ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan Keuruulla ennakoivasti jo keväällä ennen uuden esiopetusvuoden alkua, kun ilmoittautuminen esiopetukseen on päättynyt ja tiedonsiirtopalaveri varhaiskasvatuksesta esiopetukseen on pidetty. Suunnittelu tapahtuu moniammatillisesti tiedossa olevien ryhmän tarpeiden mukaan koko esiopetusryhmälle lukuvuoden alussa. Oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä arvioidaan ja muokataan toimintakauden aikana.

Rakenteellisia järjestelyjä ovat esim. tilojen esteettömyys, ryhmän henkilöstön mitoitus, avustava henkilöstö, lapsiryhmän mahdollinen pienentäminen ja henkilöstön osaamisen vahvistaminen. Ryhmätiloja muokataan lasten ja lapsiryhmän tarpeiden mukaan osallisuutta tukeväksi esteettömyys huomioiden. Pedagogisia järjestelyjä ovat mm. pienryhmätoiminta, selkeä ennakoitava päivärhythmi, sensitiivinen vuorovaikutus, kommunikaatiota tukevat ja korvaavat menetelmät ja toimintojen eriyttäminen. Toimipaikka- ja lukuvuosisuunnitelma, esiopetuksen vuosikello ja tuen vuosikello toimii opettajan työvälineenä pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Pedagogisista järjestelyistä vastaa pääsääntöisesti ryhmän opettaja/-t. Päiväkodin pedagogista osaamista vahvistetaan ja jaetaan varhaiskasvatuksen johtoryhmässä, talokokouksissa ja pedakahviloissa, joissa ovat mukana päiväkodinjohtaja, kasvatushenkilöstöä ja tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Lisäksi Keuruulla järjestetään vuosittain erillisiä koulutuksia vaihtuvista aiheista. Riittävistä rakenteellisista järjestelyistä vastaa päiväkodin johtaja.

On tärkeää tunnistaa tuen tarve varhain ja aloittaa riittävät tukitoimet mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Tuen tarpeen havainto voi tulla esim. Ryhmän kasvatushenkilöstöltä, erityisopettajalta tai huoltajalta. Tarpeeseen pyritään vastaamaan välittömästi sopivalla saatavilla olevalla tuen keinolla. Tuen tarpeen havaitsemisesta on vastuussa jokainen lasta ohjaava aikuinen. Havainto tuen tarpeesta kerrotaan esiopettajalle.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamisen käytännöt ja vastuut

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja Keuruulla ovat esiopetusryhmän opettajan antama yleinen tukiopetus ja opetuskielen tukiopetus sekä erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Yleinen tukiopetus on ennaltaehkäisevää, suunnitelmallista ja sen tarkoituksena on edistää lapsen oppimista ja hyvinvointia. Tukiopetusta voi antaa toiminnan ja opetuksen yhteydessä tai erillisissä hetkissä. Tukiopetus voi olla luonteeltaan ennakoivaa tai kertaavaa opetusta. Tukiopetus voi olla mm. monikanavaisuuden ja toiminnallisuuden hyödyntämistä, toiminnan eriyttämistä lapsen taitotason mukaan sekä oppimateriaalien ja tehtävien muokkaamista yksilöllisiin tarpeisiin. Opetuskielen tukiopetus suunnataan niille, joiden suomen

kielen taito on kehittymässä. Opetuskielen tukiopetus voi olla kielenkehitystä vahvistavia ja opetuskielen taitoa tukevia hetkiä esim. ymmärtämisen, sanavaraston ja lausepuheen kehittymisen tukemista tai vuorovaikutuksen tukemista kuvatuella. Opetuskielen tukiopetusta voi antaa toiminnan ja opetuksen yhteydessä tai erillisissä hetkissä.

Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan muu opetuksen yhteydessä tapahtuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama opetus on osa esiopetuksen toimintaa ja opetusta. Se kohdentuu koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa samanaikais- tai yhteisopettajuudella. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama opetus voi kohdentua myös pienryhmälle joustavin järjestelyin. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota esiopetusryhmän henkilöstölle sovitusti. Konsultaatio voi olla esimerkiksi erityispedagogisen osaamisen ja materiaalien jakamista. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja mallintaa ja perehdyttää ryhmän kasvattajia erilaisten menetelmien ja materiaalien käytössä.

Ryhmän opettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan yhteistyö ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteutuksessa ja arvioinnissa on tärkeää. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat toimivat säännöllisesti esiopetusryhmissä. Toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä esiopetusryhmien kasvattajien kanssa. On tärkeää huolehtia siitä, että varhaiskasvatuksen erityisopettajalla ja opettajalla on yhteistä suunnittelu-aikaa. Erityisopettajat osallistuvat säännöllisesti esiopetuksen tiimipalaveriin, joissa suunnitellaan ja arvioidaan tulevaa esiopetustoimintaa. Erityisopettaja tukee opettajaa ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelussa ja toteutuksessa sekä huolehtii, että lapsikohtaiset tuen tarpeet tulevat huomioiduiksi.

5.3. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyyden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointiin ja tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen liittyvät käytännöt ja vastuut

Esiopetusryhmän henkilöstö ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekevät tiivistä yhteistyötä ryhmämuotoisen tuen toteutumiseksi. He suunnittelevat ja arvioivat toimintaa säännöllisesti yhteisissä tiimipalaverissa, jotta oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki toteutuu. Ryhmän opettajan havaitessa, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tuen muodot eivät ole riittäviä takaamaan lapsen suotuisaa kehitystä, oppimista ja hyvinvointia esiopetuksessa, ottaa hän viipymättä asian puheeksi huoltajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta arvioidaan moniammatillisesti ja mahdollisesti myös monialaisesti yhdessä huoltajien kanssa ja lapsen mielipide ikätaso huomioon ottaen lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi- lomakkeen avulla. Jos lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa todetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittämättömyys lapsen yksilöllisistä tuen tarpeista johtuen, laaditaan yhdessä lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Lapsikohtaisia tukitoimia suunnitellaan ja toteutetaan yksilöllisesti lapsen tarpeiden perusteella. Lapsikohtaisia tukitoimia ovat säännöllinen erityisopettajan antama opetus, tulkitsemispalvelut, avustajapalvelut ja erilaiset

apuvälineet. Suunnitelman laatimisesta vastaa esiopetuksen opettaja. Erityisopettaja osallistuu suunnitelman laatimiseen tarvittaessa.

Vastuu lapsikohtaisen tuen järjestämisestä on päiväkodin johtajalla yhteistyössä opettajan ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Lapsikohtaisesta tuesta yksityisten päiväkotien esiopetusryhmissä vastaa ensisijaisesti yksityinen palveluntuottaja yhteistyössä Keuruun kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa lapsikohtaisesta säännöllisestä, pitkäkestoisesta ja lapsen yksilölliset tarpeet huomioivasta erityisopetuksesta. Lapsikohtaiset tukitoimet voidaan toteuttaa esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmäopetuksena. Jos lapsen yksilölliset tuen tarpeet edellyttävät, voidaan tukea tarjota lapselle myös yksilöopetuksena. Keuruun kaupunki ei tällä hetkellä tarjoa kokoaikaista erityisopettajan antamaa pienryhmäopetusta. Keuruulla on lapsikohtaisia- sekä ryhmäavustajia tukemassa ryhmä- ja lapsikohtaisten tuen järjestämistä.

Tukea koskevan päätöksen valmistelun käytännöt ja vastuut sekä päätöksestä päättämisen vastuu

Lapsikohtaisen tuen tarpeen ilmetessä varhaiskasvatuksen erityisopettaja lähettää huoltajille kutsun kuulemistilaisuuteen kaksi viikkoa etukäteen ja järjestää kuulemistilaisuuden. Kuulemistilaisuuden yhteydessä keskustellaan lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa nousseista havainnoista ja luodaan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja valmistelee hallintopäätöksen, josta päiväkodinjohtaja tekee hallintopäätöksen. Hallintopäätös lähetetään huoltajille tai heidän lailliselle edustajalleen.

5.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Keuruulla arvostetaan huoltajia lapsensa parhaana asiantuntijana ja pidetään tärkeänä huoltajien osallisuutta tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa. Kaikki huoltajat kohdataan yhdenvertaisesti ja kunnioittavasti. Yhteistyötä tukevat mm. nivelvaiheyhteistyö, esiopetukseen tutustuminen ja vanhempainillat. Tärkeintä on, että lapsen asioista ja kuulumisista keskustellaan säännöllisesti.

Lapsella ja huoltajalla on oikeus olla läsnä lapsikohtaisten tukitoimien arvioinnissa, suunnittelussa ja päätöksenteossa. Yhteisten keskustelujen pohjalta lapsen (ikä- ja kehitystaso huomioiden) ja huoltajan näkemykset ja mielipide kirjataan esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli tukitoimien osalta on tarvetta tehdä hallinnollinen päätös, toimitaan hallintosäätöön perustuvan prosessin mukaisesti.

Lapsen kokonaisvaltainen tuki voi edellyttää monialaista yhteistyötä lasta kuntouttavien, lastenneuvolan, lastensuojelun, perheneuvolan ja muiden sosiaalihuollon palveluiden kanssa. Esiopetuksessa tehdään monialaista yhteistyötä eri tahojen kanssa. Yhteistyökäytäntöihin kuuluvat säännöllinen keskustelu sekä asiantuntijoiden osallistuminen yhteistyöpalavereihin. Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö sekä vastuualueet tehdään näkyväksi lapsen esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Opiskeluhoiltopalvelujen ammattilaisten sekä muiden monialaisen yhteistyön tahojen kanssa tehtävän yhteistyön ja kehittämisen periaatteet

Keuruulla noudatetaan Keski-Suomen hyvinvointialuetasosta opiskeluhoiltoosuunnitelmaa. Jokaisessa esiopetustoimipaikassa kokoontuu yhteisöllinen opiskeluhoiltoaryhmä kaksi kertaa vuodessa. Yhteisölliseen opiskeluhoiltoon kuuluu päiväkodin johtaja, esiopetuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja, kuraattori, psykologi sekä neuvolan terveydenhoitaja. Huoltajille kerrotaan vanhempainillassa sekä yhteisöllisestä että yksilöllisestä opiskeluhoillostaa. Pääpaino on ennaltaehkäisevässä työssä. Tarvittaessa lapselle taataan yksilöllinen opiskeluhoilto yhteistyössä Keski-Suomen hyvinvointialueen opiskeluhoillon ammattilaisten kanssa. Opiskeluhoiltopalveluiden työntekijät tulevat tarvittaessa ja pyydetessä mukaan lapsikohtaisiin pedagogisiin palaveriisiin ja tiedonsiirtoihin.

Esiopetuksessa tehdään monialaista yhteistyötä eri tahojen kanssa. Yhteistyökäytäntöihin kuuluvat säännöllinen keskustelu sekä asiantuntijoiden osallistuminen yhteistyöpalaveriisiin. Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö sekä vastualueet tehdään näkyväksi lapsen esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmassa.

5.5 Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa siitä, että huoltajaa sekä lasta, ikä- ja kehitystaso huomioiden, kuullaan pidennetyn oppivelvollisuuden päätöstä varten. Pidennetyn oppivelvollisuuden päätöseen liittyvä asiantuntijalausunto ja huoltajan kuulemislomake toimitetaan hallintosäännön toimintaohjeen mukaisesti koulun johtajalle valmisteltavaksi ja päätettäväksi.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksentekoon ja toteuttamiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut (voimaan 1.8.2026)

Kun lapsi on saanut asiantuntijalausunnossa suosituksen varhennetusta oppivelvollisuudesta, tai huoltajat ovat sitä perustellusti esittäneet, kutsuvat opettaja ja/ tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja huoltajat ja tarvittaessa monialaisen tiimin palaverin (lapsen esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelma- palaveri) koolle lapsen asian käsittelemiseksi. Monialaiseen tiimiin kuuluvat ainakin opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä mahdollisesti erikoissairaanhoidon tai muu terveydenhuollon edustaja.

Palaverissa käydään yhteisesti läpi varhennettuun oppivelvollisuuteen liittyvät käytännöt ja annetaan huoltajille päätöksen tekoa varten tarvittava tieto. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa siitä, että huoltajaa sekä lasta, ikä- ja kehitystaso huomioiden, kuullaan. Eriopettaja vastaa varhennettuun oppivelvollisuuteen liittyvien kirjausten tekemisestä lapsen esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmaan ja valmistelee kuulemisen. Varhennetun oppivelvollisuuden päätöseen liittyvän asiantuntijalausunnon ja huoltajan kuulemislomakkeen pohjalta varhaiskasvatuksen erityisopettaja valmistelee päätöksen ja koulun johtaja tekee päätöksen hallintosäännön toimintaohjeen mukaisesti. Huoltaja saa tiedon tehdystä päätöksestä. Varhennetun oppivelvollisuuspäätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna,

kun lapsi täyttää 6 vuotta. Oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna (5v.) lapsella on oikeus saada esiopetusta. Opetus järjestetään pääasiassa esiopetusryhmässä lapsen etu huomioiden.

Sairaalaopetuksen järjestämiseen liittyvät yhteistyökäytännöt ja vastuut

Keuruulla noudatetaan kulloinkin voimassa olevaa erikoissairaanhoidon toimintayksikön hakumenettelyä. Lapsen esiopetuksen toimipaikka vastaa hakuasiakirjojen kokoamisesta ja laatimisesta. Huoltajien kuulemisesta vastaa esiopetuksen toimipaikka ja opetuksen järjestäjän kuuleminen tapahtuu varhaiskasvatuspalveluiden hallinnossa. Päätökset oppilaspaikoista tehdään erikoissairaanhoidon toimintayksikön prosessin mukaisesti.

Sairaalaopetuksen konsultaatiopalvelun toteuttamisen yhteistyökäytännöt ja vastuut

Keuruulla noudatetaan kulloinkin voimassa olevaa erikoissairaanhoidon toimintayksikön yhteistyökäytäntöihin liittyvää ohjeistusta ja vastuunjakoa.

Lapsen esiopetuksen poikkeavaan järjestämiseen ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt ja vastuut

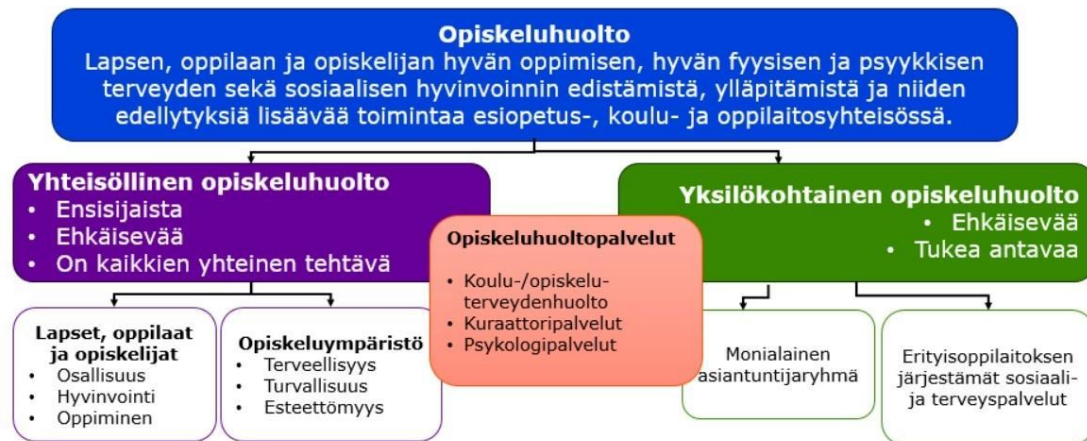
Kun lapsi on saanut terveydenhuollon tai sairaanhoidon lausunnossa suosituksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti terveydentilasta johtuvista syistä, huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle ilmoituksen esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Päiväkodin johtaja ja/ tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu huoltajat ja monialaisen tiimin koolle lapsen asian käsittelemiseksi. Monialaiseen tiimiin kuuluvat ainakin päiväkodin johtaja, opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä mahdollisesti erikoissairaanhoidon tai muu terveydenhuollon edustaja. Palaverissa käydään yhteisesti läpi lapsen esiopetuksen järjestämiseen poikkeavasti liittyvät käytännöt ja terveydentilasta johtuvat syyt, sekä se, millaisilla järjestelyillä lasta tuetaan. Huoltajia ohjataan tekemään hakemus opetuksen järjestäjälle esiopetuksen järjestämiseksi poikkeavasti. Huoltajan hakemuksen, ja siihen liittyvän asiantuntijalausunnon pohjalta päätös valmistellaan, ja päätetään hallintosäännön toimintaohjeen mukaisesti. Huoltaja saa tiedon tehdystä päätöksestä.

Perusopetukseen aloittamiseen vuotta säädettyä myöhemmin kuuluva yhteistyö, käytännöt ja vastuut

Huoltaja voi esiopetuksesta lapsen kehityksen ja oppimisen tilanteen saadun tiedon pohjalta hakea perusopetuksen aloittamista vuotta säädettyä aiemmin tai myöhemmin. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja kutsuu huoltajat ja monialaisen tiimin palaverin koolle lapsen asian käsittelemiseksi. Huoltajia ohjataan tekemään vapaamuotoinen hakemus opetuksen järjestäjälle koulunkäynnin aloittamiseksi vuotta säädettyä aiemmin tai myöhemmin, ja liittämään hakemukseen psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Poikkeavaan aloittamisajankohtaan liittyvän päätöksen valmistelu ja päättäminen tapahtuvat hallintosäännön toimintaohjeen mukaisesti koulun johtajan toimesta huoltajan hakemuksen ja asiantuntijalausunnon pohjalta. Huoltajia ohjataan esiopetuspaikan ja täydentävän varhaiskasvatuspaikan tai koulupaikan hakemiseen prosessin mukaisesti. Lomakkeen lisätietoihin kirjataan päätös oikeudesta aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aiemmin tai myöhemmin.

6. Opiskeluhoolto

Opiskeluhoollon kokonaisuus

Lähde: Opetushallitus

Opiskeluhoollon palvelut Keuruulla

Opiskeluhoollon palvelut kuuluvat kaikille esiopetusikäisille lapsille. Opiskeluhoolltoa ohjaa Keski-Suomen hyvinvointialueen opiskeluhooltosuunnitelma ja Keuruun opiskeluhooltosuunnitelma.

Opiskeluhooltoryhmään kuuluvat Keski-Suomen hyvinvointialueen neuvolan terveydenhoitaja, koulupsykologi sekä koulukuraattori. Esiopetuksesta yhteisöllisessä opiskeluhooltoryhmässä mukana ovat esiopetuksen opettajat/ opettaja sekä varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä päiväkodin johtaja. Huoltajille kerrotaan vanhempainillassa sekä yhteisöllisestä että yksilöllisestä opiskeluhoollosta. Pääpaino esiopetuksessa on yhteisöllisessä opiskeluhoollolla joka laadultaan ennaltaehkäisevää työtä.

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Jokaisessa esiopetustoimipaikassa kokoontuu yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä kaksi kertaa vuodessa sekä tarpeen mukaan. Yhteisöllisen opiskeluhooltoryhmän koollekutsumisesta vastaa päiväkodin johtaja. Yhteisöllisessä opiskeluhoollon tapaamisessa käsitellään esiopetuksen toimintakulttuuriin liittyviä asioita, jotka edistävät lasten oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, sosiaalista vastuullisuutta sekä oppimisympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Opiskeluhooltoryhmässä keskustellaan myös esiopetusryhmistä nousseista asioista, opiskeluympäristöstä ja yhteisöstä esimerkiksi ilmapiirin, työrauhan, kiusaamisen, hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden tai osallisuuden näkökulmista. Ryhmässä keskustellaan siitä, miten erilaisia ilmiöitä ennaltaehkäistään sekä sovitaan yhteisiä toimintatapoja niihin puuttumiseksi. Opiskeluhooltoryhmässä ei käsitellä yksittäisen lapsen, oppilaan tai opiskelijan asioita. Ensisijainen vastuu esioppilaiden hyvinvoinnista ja toimintakulttuurin kehittämisestä on päiväkodin johtajalla.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Tarvittaessa lapselle taataan yksilöllinen opiskeluhoolto yhteistyössä Keski-Suomen hyvinvointialueen opiskeluhoollon ammattilaisten kanssa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (16 §:n) mukaan esiopetuksen työntekijällä on velvollisuus viipymättä ottaa yhteys opiskeluhooldopalvelujen ammattilaisiin, eli terveydenhoitajaan, kuraattoriin, psykologiin tai lääkäriin, jos hän arvioi, että lapsi, oppilas tai opiskelija tarvitsee opiskeluhooldopalveluja. Esiopetuksen yksilökohtaisella opiskeluhoollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen kartoittamisessa, tukemisessa ja turvaamisessa sekä ongelmien ennalta ehkäisyssä. Yksilökohtainen opiskeluhoolto perustuu aina huoltajan suostumukseen. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa asioissa, iän, kehitystason ja edellytysten mukaisesti. Yksilöllinen opiskeluhooldotyö toteutuu tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Yhteistyö voidaan toteuttaa esimerkiksi konsultoimalla suoraan suullisesti tai sähköpostitse oppilashuoldopalveluiden asiantuntijaa, jonka asiantuntemuksen piiriin lapsen asia kuuluu. Opiskeluhooldopalveluiden työntekijät tulevat tarvittaessa ja pyydetessä mukaan lapsikohtaisiin pedagogisiin palavereihin ja tiedonsiirtoihin sekä kartoittavat yksilöllisissä arvioilla lapsen kehitystä ja oppimista.

Siirtymävaiheissa varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä huoltajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa siirtävät välttämättömät, tarvittavat tiedot lapsen oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun. Nivelvaiheen yhteistyön tarkempi kuvaus löytyy esiopetuksen tuen vuosikellosta sekä lukuvuosisuunnitelmasta.